

ПРИКАЗИ

УДК 316.74:37(049.3)

Радивоје Кулић

Учитељски факултет у
Призрену - Лепосавић

ОБРАЗОВАЊЕ И ДРУШТВО

Јован Базић: ДРУШТВЕНИ АСПЕКТИ ОБРАЗОВАЊА: ПРИЛОЗИ ЗА СОЦИОЛОГИЈУ ОБРАЗОВАЊА, Институт за политичке студије, Учитељски факултет, Београд – Лепосавић, 2012.

У настојању да свеобухватно и продубљено сагледају сложене односе образовања и друштва савремени теоретичари са подручја социологије и сродних научних дисциплина представљају и анализирају бројна

питања и проблеме претежно теоријског, али и практичног карактера.¹⁾ Тако су у средишту њиховог истраживачког интереса веома често претпоставке за конституисање и дефинисање социологије образовања, историјски развој ове дисциплине, образовне реформе и оптимизациона анализа, као и образовање „висококвалификоване радне снаге“ (Levinson, Ed., 2002), утицај социјалне диференцијације на школу и образовање и положаја наставника као социјалне и и професионалне групе (Сузић, 2001; Oeuvrard, 2003; Ивковић, 2004, и др.), анализе теоријско-методолошких основа социологије образовања (Зборовский, Шуклина, 2005, и др.) и мноштво других значајних феномена из њеног делокруга. Стога није нимало једноставно упустити се у ово научно и академско „подруч-

1) Видети, на пример: Н. Сузић (2001), *Социологија образовања*, Српско Сарајево, Завод за уџбенике и наставна средства Републике Српске; D. Levinson, Gen. Ed. (2002), *Education and Sociology*, En Encyclopedia, RoutledgeFalmer, New York; M. Casouault, F. Oeuvrard (2003), *Sociologie de l'éducation*, La Découverte, Paris; М. Ивковић (2004), *Социологија образовања: одабране теме*, Учитељски факултет, Врање; Г. Зборовский, Е. Шуклина (2005), *Социология образования*, Москва, Гардарики.

је“, изнаћи неке нове појаве за анализу и нарочито приближити ову сложену материју којима је социологија образовања, с једне стране, мање позната област студија, а са друге стране, потребна и из нешто специфичнијег аспекта. То је, чини ми се, била идеја водила др Јована Базића, професора Учитељског факултета у Лепосавићу приликом осмишљавања и развијања текста: *Друштвени аспекти образовања*.

Књига осим предговора и сажетка, садржи три повезане целине: *Образовање и политика*, *Болоњски процес* и *засебне огледе о друштвеним аспектима образовања*. У првој тематској целини проф. Базић у основи разматра међузависност односно различите аспекте односа образовања и политике што је одувек актуелна тема у социјалним наукама. Још тачније, он се бави колико утицајем политике на образовање толико и утицајем образовања на политику, с правом истичући да се политичка традиција и политичка социјализација, као битне компоненте политичке културе, дотичу „образовања. Посебно оног дела образовања које има највећи утицај на политику и политичко понашање, а то је политичко образовање...“ (стр. 26) уз важну напомену да се притом не сме и не може остати на стицању „сазнања о политици“, јер је исто тако неопходно

припремити младе и одрасле за партиципацију у друштвеним активностима односно „за презимање одговорности и политичких обавеза у друштву...“ (Исто), што је суштина и смисао сваког здравог концепта грађанског образовања.

Стога није нимало случајно што се аутор о овом делу књиге бави грађанским васпитањем из различитих перспектива: из перспективе разумевања његовог концепта, односно централне теме у већини земаља у транзицији данас, из аспекта односа грађанског и националног у васпитању у просветној политици Србије, као и из угла заступљености грађанског васпитања и веронауке у школама Рашког округа. Тако су „упоришне тачке“ аутора у теоријској елаборацији концепта грађанског васпитања демократија, образовање за демократију, грађанско друштво, односно национални и грађански садржаји у наставним плановима и програмима, док је његова емпиријска верификација у алтернативи са веронауком открила многе потешкоће и противуречности. То, још прецизније исказано, значи да се наставни програм и наставне стратегије у оквиру извођења наставе из оба предмета морају „стално преиспитивати и иновирати новим садржајима, нарочито оним који афирмишу универзалне људске вредности и који су коресподентни са ци-

визацијски достигнућима“ (стр. 101).

У другом делу Базићеве књиге под називом „Болоњски процес“ представљена су три текста која имају за циљ да читаоце подробније упознају са различитим аспектима реформе високог образовања у Србији. У том смислу посебну пажњу привлачи текст – „Болоњски процес у Србији“ који је, како проф. Базић с правом истиче велики изазов за наше високо образовање, још увек неспремно за његову истинску имплементацију. Притом аутор указује и на предности и на недостатке Болоњског процеса у Србији са очигледно критичком дистанцом према концепту универзитета коме је у основи искључиво „тржишна логика“ утемељена у „идеологији и стратегији мултинационалних компанија“ (стр. 108). Базићеве оцене о Болоњском процесу су одмерене и изнијансиране, уз веома добру рефлексију на истинске проблеме и противуречности током његове реализације у високошколским установама у Србији од школске 2006/2007. до данас. Он указује на тешкоће у поступку акредитације високошколских установа у Србији који је трајао „дуже него што је то Законом било предвиђено“, али и на многа друга значајна питања и проблеме повезане са организацијом наставе (једносеместрални предмети, пове-

ћана „административна функција“ наставника, уситњавања наставних предмета, и др.). То су оцене које се често износе и у другим културно-педагошким срединама без претензије и намере да се оспори значај и потреба афирмације Болоњског процеса као цивилизацијске и европске вредности. Тако разумевање његове суштине и смисла подразумева усаглашавање националног и глобалног, на шта с правом указује Базић: „Учествовање у процесу европеизације морају се познавати властити корени и културно наслеђе. Путем традиције негује се културни идентитет и културна разноврсност. Образовање својом филозофијом и својим програмима треба да, поред осталог, помогне људима да упознају своју и друге културе што доприноси развоју свести о заједничким елементима у наслеђу човечанства“ (стр. 140). Другачије речено, битно је да Болоњски процес поштује разноврсност образовних система на подручју Европе, односно њену друштвено-политичку, економску, филозофску, културну и верску разноврсност на које се с разлогом указује и у другим релевантним филозофско-социолошким и педагошким изворима.

Вредан пажње је и део књиге који се односи на улогу високог образовања у изградњи националне безбедности Србије о че-

му у нашој стручној литератури не постоји довољно релевантних анализа. Реч је, међутим, о озбиљном изазову за нашу државу и њен образовни систем, што је одавно препознато у многим другим земљама, на пример у Руској Федерацији, али и у нашем суседству. Стога би сазнање аутора о томе да су готово сви наставни садржаји који су релевантни за националну безбедност „избачени из школе и универзитета“ ваљало схватити крајње озбиљно и одбацивати такву европеизацију и постмодернизам.

У трећем делу Базићеве књиге налазе се четири засебна огледа у којим се анализирају различите теме и проблеми друштвених аспеката у образовању: доживотно образовање за одрживи развој, информационо-комуникационе технологије у образовању, уставно уређење образовања у Србији и образовни профил политичких елита у државама насталим из бивших република СФРЈ. Реч је о темама које не налазимо у мени познатој сродној литератури код нас и у свету, не само због богатства других програмски садржаја, него и ради споријег препознавања како би *Е. Морен* рекао „духа времена“. То је основни разлог што је писац текста своју пажњу усмерио и на доживотно образовање за одрживи развој које се правилно разуме „и у контексту дру-

штвених односа и технолошког развоја, јер оно битно утиче на формирање друштвене свести, вредности и интереса, као и друштвених промена пожељних за одрживи развој“ (стр. 168). Слични разлози генерисали су његов интерес за анализу места и улоге информационо-комуникационих технологија у образовању односно неопходност остваривања једног новог концепта и у српском друштву – концепта информатичке писмености. Истовремено, чини се да је Базићева анализа уставног уређења образовања у Србији двоструко мотивисана: значајем које образовање има „у склопу многих политичких и правних питања уставног уређења“, али и потребом студената да се на што сажетији начин упознају са уставним „дефинисањем“ образовања у Републици Србији. Ако се стручна литература и до сада бавила утицајем елита на реформу образовања (Видети: *Levinson, Gen. Ed.* (2002), и др.) Базићев текст о образовном профилу политичких елита на простору некадашње Југославије огледало је наше тужне прошлости, али и „наук за будућност“. Његово је мишљење да су ове елите биле и остале „више оптерећене стереотипима о прошлости и садашње нужности, него што имају визију државних циљева и начина како да се они остваре. Оне су интересно конституисане и менаџерски опредеље-

не, зато имају слабе осећаје за политичку лојалност и потребу за изградњу политичке кохезије...“ (стр. 215), чему доприносе и њихова „фрагментарна знања“ и идеолошке хипотеке.

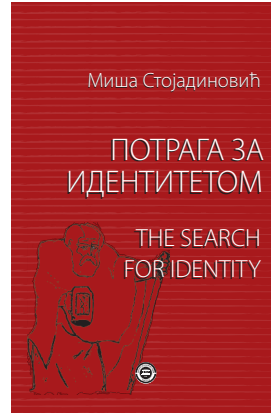
Књига др Јована Базића „Друштвени аспекти образовања: прилози за социологију образовања“ означава још један искорак у проучавању широког спектра тема са подручја социологије образовања. Добро обавештен и професионално компетентан Базић се својом књигом намењеном колико студентима и наставницима, толико и широј научној и стручној јавности представио као мисаон и даровит аналитичар и истраживач различитих друштвених аспеката образовања. На таквим претпоставкама написан је овај савремен и кавитетан текст који је значајно обогатио литературу са подручја „дисциплина о образовању“.

УДК 316.72(049.3)

Биљана Витковић

Министарство финансија и привреде РС, Београд

ПОТРАГА ЗА ИДЕНТИТЕТОМ

Миша Стојадиновић, Потрага за идентитетом, Институт за политичке студије, Београд, 2012, 181 стр.

Питање идентитета представља један од најактуелнијих проблема проучавања најразличитијих научних дисциплина. Репрезентативна студија Мише Стојадиновића *Потрага за идентитетом* представља тежњу да се одговори на једно од вечних питања која „муче“ човека током читаве његове историје а то је: Ко сам *Ја*? „Потрага за идентитетом“ постаје нарочито актуелна у време брзих друштвених промена које свакодневно обликују структуру и динамику друштва. Модерниза-